

HÄVERÖ-EDEBO HEMBYGDSGÅRD – HISTORIK

Ur Häverö-Edebo hembygdsförening, Häverö socken, Norrtälje kommun, rapport från
©Stockholms läns museum 2012-06-27

1.2 KÄLLOR

-

Allmänna uppgifter om hembygdsföreningen har sammanställts av Hedvig Bellberg, med stöd av hembygdsföreningens uppgifter. Situationsplan har hämtats från FMIS, Riksantikvarieämbetet 2012-11-30 (kapitel 2.1.2).

Uppgifter om hembygdsföreningens fastigheter, försäkringar samt föreningens användning av och målsättning med hembygdsgården är sammanställda av hembygdsföreningen genom Carl-Gerhard Wennerberg för föreningen (kapitel 1.1.5, 1.1.6, 1.3).

Samtliga bilder är tagna av Hedvig Bellberg, Stockholms läns museum under 2012 och finns registrerade i museets arkiv (kapitel 2.1.2 samt försättsblad).1.3

Historik för byggnaderna på hembygdsgården:

1. Parstuga (huvudbyggnad) i dag museum, stod ursprungen i Gråska, Edebo, ca 100 m N om Koövägskälet på "gamla" vägen upp till Harg - Östhammar. Rester av grunden syns fortfarande. Byggnadsår för byggnaden är 1850 och den flyttades till hembygdsgården 1930. Färdigställd, inredd och invigd 1937.

2.

"Gillestuga" **Bagarstuga** fr. Edebo Prästgård, är idag arkiv, mötesplats, kök och på övre våningen finns utställning fr. Ronöholms skola. Bagarstugan är från 1870, och flyttad till gården 1954.

3.

Spannmålsboden,

Spannmålsmagasin från Ytterby Häverö, är museum, förvaring av gamla stockbåtar, saltkar m.m. och stol-bordförråd.

Byggnadsåret är 1830 och den är flyttad till gården 1945.

4.

Ängslada

från Norrtorp Edebo, museum, gamla snickarverktyg och träsvärv. Även bänkförråd.

Byggt 1850, hitflyttad 1944.

5.

Trösklada

"Parloge" från Burvik Knutby, skänkt av Baron Carl Beck-Friis på Hargs Bruk.

Museum och bänkförråd. Byggt 1800, hitflyttad 1974.

6.

Dragonboställe från Väst-Gribby, Edebo "Vitstugan".

Nr. 86 av 3:e Roslagens Skvadron av Livgardets Dragoner. Skänkt av syskonen Emy, Karl, Fritz och Hjalmar Mattsson i Väst- Gribby, Edebo. Museum.

Alla som tjänstgjorde som dragoner fick efternamnet Grybb. År 1886 upphörde denna dragontjänst. Dragonstället är från år 1800 och flyttades till hembygdsgården 1979.

Vitstugan låg ca 1 km S om Edebo Kyrka vid sidan om vägen (76) och dess ladugård på höger sida om vägen. Sist bodde systrarna Hulda och Hilma Karlsson där.

De flyttade därifrån 10 januari 1968 till pensionärshemmet i Edebo, med en viss bävan.

Syskonen var albinos, Hulda mycket kraftig, Hilma däremot var lång och smal. Hilma var den som gjorde alla ärenden, handlade och uträttade postärenden.

Hulda Kristina var född 18-3-1891 och dog 1-1-1970. Hilma var född 21-12-1892 och dog 25-2-1976. Att åka bil var för dem en stor och lite "läskig" upplevelse.

Hulda längtade tillbaka till Vitstugan och hönsen som de haft där i ladugården, men tyckte ändå om att ha rinnande vatten och VC. Systrarna var väl världsorienterade, de hörde dagligen med stor nit på radion och läste Östhammars Tidning.

Det var inget fel på intelligensen och de var väldigt snälla. De kom ursprungligen från Sättra i Edebo.

7.

Loge – ladugård

från Hallsta by, Häverö. Museum, fungerar som förråd och verkstad.

Ladugården låg i Hallstaviks Centrum, mellan idag Coop och Folkets Hus. Logen-ladugården är från 1860 och hitflyttad 1949.

8.

Linbasta

från Hammarby Edebo. Skänkt av hemmansägare Erik Hellgren, bastan låg ca 200 m N om ladugården i kanten av backen. Linbastan är från 1870 och hitflyttad 1969, då den gamla bastan blivit "påtäänd" av ungdom på hembygdsgården.

9.

Smedjan

från Gillberga by Edebo. Skänkt av Hemmansägare Sture Hansson. Museum. Smedjan är från 1790 och hitflyttad 1950.

..

1.4 KULTURHISTORISK BETYDELSE

Hembygdsrörelsen har en viktig historia i det moderna svenska samhället. Som en motvikt till det växande industrisamhället började intresset för den traditionella allmogekulturen att växa sig stark under slutet av 1800-talet. Friluftsmuseer skapades med Skansen i spetsen och på landsbygden startades de hembygdsföreningar som i förlängningen skulle bilda Samfundet för hembygdsvård 1916. Den stora uppgiften då var att rädda allmogens byggnader och föremål vilket resulterat i stora samlingar med omfattande kulturvärden runt om i landet. Det medvetna insamlandet från hemsocknen har medfört att det idag finns byggnader, föremål och arkiv hos hembygdsföreningarna med mycket stora värden för den lokala historien. I ett nationellt perspektiv utgör de också en viktig grund för jämförelser, kartläggning och forskning. Med sin goda tillgänglighet utgör de populära platser för midsommarfirande, skolbesök, marknader och andra arrangemang, och som förmedlare av lokala byggnadstraditioner en kunskaps- och inspirationskälla för allmänheten.

Häverö-Edebo hembygdsförening ligger i en lantlig trakt, men med det mindre samhället tätt inpå gårdstunet. Trots samhällets närvaro upplevs miljön fri och omfattningsrik och byggnaderna är fint spridda över området. Byggnaderna utgörs av vårdade äldre bruksbyggnader och boendemiljöer

Häverö-Edebo hembygdsförening, Häverö socken, Norrtälje kommun

© Stockholms läns museum 2012-06-20

Hämtat från www.kulturarvstockholm.se/site_media/fiber/HaveroEdebo

Hela rapporten, 36 sidor m bilder, finns som ett häfte i Bagarstugans bokhylla, längst ner. Där finns kort historik över föreningen och dess målsättning, statusbeskrivning och nödvändiga åtgärdsprogram för varje byggnad, upprättat av Läns museets folk.